

mjr dr Stanisław Mickaniewski – sejneński lekarz wojskowy, do końca wierny żołnierskiej przysiędze. Postać mjr dr Stanisława Mickaniewskiego, lekarza Batalionu KOP „Sejny", intrygowała mnie już od dłuższego czasu. Wielokrotnie zastanawiałem się dlaczego ten młody, wojskowy lekarz, którego rodzina wywodziła się z dużego miasta, zdecydował się na służbę w małym, prowincjonalnym miasteczku II Rzeczypospolitej. Oczywiście, jako oficer zawodowy zobowiązany był do pełnienia służby w miejscu wskazanym mu w rozkazie przełożonych, to jednak po okresie służby w Korpusie Ochrony Pogranicza (KOP), mógł wybrać inny, korzystny przydział w dużym garnizonie. Dlaczego nie wybrał drogi kariery medycznej w jakimś większym ośrodku medycyny wojskowej? Innym nurtującym mnie pytaniem było to, dlaczego we wrześniu 1939 roku, po klęsce polskiej armii, nie unikał niewoli i trafił do litewskiego obozu internowania i jaka była rzeczywista przyczyna jego obozowej śmierci. Niestety podczas przygotowania niniejszego opracowania nie udało mi się dotrzeć do najbliższej rodziny mjr dr lek. Stanisława Mickaniewskiego oraz do dokumentów z okresu jego internowania, stąd większość tych pytań nadal pozostaje bez ostatecznej odpowiedzi. Jednak, w moim osobistym przekonaniu, o jego życiowych wyborach mogła zdecydować wierność żołnierskiej przysiędze, której przestrzegał przez cały okres swojego dorosłego życia: „być wiernym Ojczyźnie mej, Rzeczpospolitej Polskiej, chorągwi wojskowych nigdy nie odstąpić, stać na straży Konstytucji i honoru żołnierza polskiego, prawu i Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej być uległym, rozkazy dowódców i przełożonych wiernie wykonywać, tajemnic wojskowych strzec, za sprawę Ojczyzny mej walczyć do ostatniego tchu w piersiach i w ogóle tak postępować, abym mógł żyć i umierać jak prawy żołnierz polski"[1].

Należy przypomnieć, że Korpus Ochrony Pogranicza był specjalną formacją wojskową, która w okresie pokoju pełniła specyficzną służbę graniczno-policyjną na Kresach Wschodnich II Rzeczypospolitej. Kadrę oficerską tej formacji stanowili oficerowie służby czynnej, czasowo przenoszeni z jednostek armii przez Ministerstwo Spraw Wojskowych. Do KOP przenoszeni oni byli etatowo, służbowo i gospodarczo, pozostając jedynie ewidencyjnie w swoich korpusach osobowych i dotychczasowych formacjach wojskowych (głównie w pułkach piechoty i kawalerii). Według pierwotnych założeń dowództwa KOP, służbę w formacji miała pełnić sprawdzona i dobrze wyszkolona kadra oficerska. Jednak w początkowym okresie, ze

względu na trudy i warunki służby granicznej, niewielu oficerów zgłaszało się do służby w KOP, stąd większość z nich przenoszona była zarządzeniami Ministra Spraw Wojskowych. Sytuacja ta stopniowo ulegała zmianie i pod koniec lat trzydziestych służba w Korpusie postrzegana była już jako swoiste wyróżnienie dla najlepszych oficerów wojska.

Ze względu na trudne i specyficzne warunki służby granicznej, od oficerów kierowanych do KOP wymagano dużej samodzielności i odpowiedzialności, koniecznej przy pełnieniu codziennej służby bez kontroli i nadzoru ze strony dowódców wyższych szczebli. Służba oficerów w KOP zasadniczo miała trwać w jednym ciągu nie dłużej niż cztery lata, po którym to okresie mieli być z powrotem przeniesieni do macierzystych jednostek armii. Ograniczenie to dotyczyło jednak oficerów w jednostkach liniowych (batalionach i szwadronach), gdyż w przypadkach szczególnie korzystnych dla dobra formacji, mogli zostać oni zatrzymani dłużej (na własną prośbę lub na wniosek dowództwa formacji). W przypadku oficerów nienadających się do służby granicznej, dowódca KOP, po przesłużeniu przez nich co najmniej dwóch lat, mógł wystąpić o ich wymianę. Ponowne powołanie oficera do służby w formacji mogło nastąpić dopiero po upływie 3 lat służby w armii. Ponadto w przypadku awansu oficerowie mieli być odsyłani na stanowiska zasadnicze swojej broni[2].

Korpus Ochrony Pogranicza był formacją samodzielną, a jego istotnym elementem była działalność różnych służb, których zadaniem była realizacja codziennych potrzeb przydzielonych żołnierzy oraz dbałość o sprawne działanie oddziałów formacji. W ramach KOP działały m.in. służby: intendentury, uzbrojenia, łączności, artylerii, saperów, taborów, zdrowia, weterynarii, duszpasterska. Służba zdrowia zorganizowana była w dowództwie KOP w Szefostwo Służby Zdrowia, które sprawowało kontrolę i nadzór fachowy nad lekarzami wojskowymi przydzielonymi do poszczególnych batalionów granicznych i odwodowych. Lekarze podlegali służbowo dowódcom batalionów i brygad[3]. Trudna służba lekarzy wojskowych wyznaczonych do służby w KOP, wymagała od nich szczególnych kwalifikacji zawodowych i odpowiednich cech charakteru m.in. opanowania i stanowczości. Wydaje się, że właśnie te cechy posiadał mjr dr lek. Stanisław Mickaniewski i prawdopodobnie to właśnie dzięki nim pozostał w Korpusie Ochrony Pogranicza przez tak długi czas tj. przez 12 lat! Trzeba przy tym pamiętać, że była to służba niezwykle ważna dla funkcjonowania jednostek, a lekarze cieszyli się dużym poważaniem ze strony żołnierzy i społeczności pogranicza.

Stanisław Mickaniewski urodził się 31 marca 1895 roku w Rydze (Łotwa), w pochodzącej z Warszawy kupieckiej rodzinie Rudolfa i Stefanii z Baranowskich. Od 1907 roku uczęszczał do państwowego (carskiego) gimnazjum klasycznego, które ukończył w 1915 roku. W czasie nauki brał udział w działalności tzw. „bratniej pomocy" prowadzonej wśród polskich uczniów, którzy uczyli się w miejscowych szkołach średnich. Pomimo zakazu i restrykcji carskich władz szkolnych i administracyjnych, we wzajemnym nauczaniu brało udział około 30 Polaków. Po egzaminie dojrzałości, Stanisław Mickaniewski zapisał się na wydział lekarski uniwersytetu w Dorpadzie (obecnie Tartu w Estonii). Ówczesny Uniwersytet Dorpacki, od czasu likwidacji uniwersytetów warszawskiego i wileńskiego, był uczelnią, na

której studiowało wielu Polaków. Ze względu jednak na sytuację na froncie wschodnim i planowaną ewakuację uczelni do Permi, zmuszony był przenieść się na uniwersytet w Saratowie nad Wołgą, gdzie w 1917 roku zdał egzaminy na „półdoktora". W okresie studiów medycznych zdobywał praktykę w szpitalu chirurgicznym „Związku Miast", pomagał także leczyć polskich uchodźców (tzw. „bieżeńców") przebywających w saratowskim „Domu Polskim" i jeńców wojennych polskiej narodowości. Po wybuchu rewolucji w Rosji i przejęciu władzy przez bolszewików, jako pracownik medyczny szpitala, został objęty ścisłym dozorem z zakazem wyjazdu z miasta. Dopiero w sierpniu 1918 roku udało mu się wyjechać z Saratowa, z zamiarem przedostania się do Warszawy. Po tygodniowej podróży udało mu się dotrzeć do Orszy nad Dnieprem, gdzie niemieckie władze okupacyjne „Ober-Ostu" (Gebiet des Oberbefehlshaber Ost)[4], skierowały go do kwarantanny, a następnie etapem do miejsca urodzenia, tj. do Rygi na Łotwie. Do Rygi (łot. Riga) przybył w połowie września 1918 roku i w celu uniknięcia wcielenia do zbolszewizowanej armii łotewskiej, zatrudnił się jako zwykły robotnik w fabryce L. W. Goegingera. Nieustannie oczekiwał możliwości wyjazdu do Polski, ale dopiero pod koniec grudnia, wraz z niemieckimi transportami, udało mu się wydostać z Łotwy.

Po wielodniowej tułaczce, w pierwszych dniach 1919 roku dotarł do polskich granic, a w zasadzie do terenów znajdujących się pod polską administracją wojskowo-cywilną. 4 stycznia Komisarz Rządu Polskiego na powiat białostocki, na podstawie przedłożonego zaświadczenia wystawionego przez Tymczasową Radę Organizacji Polskich na Łotwie, wydał Stanisławowi Mickaniewskiemu przepustkę na przejazd przez punkt przejściowy w Łapach[5]. Następnego dnia dotarł do Warszawy. Po krótkim odpoczynku dla podreperowania zdrowia, jako ochotnik wstąpił do tworzącego się Wojska Polskiego. 21 lutego został wcielony do 1. Pułku Telegraficznego w Warszawie. Jako były student medycyny, 21 maja został awansowany do stopnia podchorążego podlekarza i przydzielony do ambulatorium pułkowego. 2 sierpnia rozkazem Szefa Sanitarnego Dowództwa Okręgu Generalnego (DOGen.) nr I „Warszawa" został przydzielony do kadry Szpitala Polowego nr 905 (dawny 114). 7 października skierowano go na kurs wojskowo-medyczny w Krakowie. Po zakończeniu szkolenia, z początkiem 1920 roku powrócił do służby w Szpitalu Polowym nr 905 (dowódca Jan Zaorski), który działał w tym czasie na froncie polsko-ukraińskim. 23 stycznia 1920 roku „za gorliwą pracę" w szpitalu, jego przełożeni wnioskowali o awans na stopień oficerski. Dziennikiem Personalnym nr 7/20 z 14 lutego został awansowany na pierwszy stopień oficerski, tj. podporucznika podlekarza (ppor. podlek.) Niestety podczas pobytu w strefie walk z Ukraińcami, 30 kwietnia złamał nogę i następnego dnia, już jako chory, został odesłany transportem do szpitala w Warszawie. Po wyleczeniu, w lipcu był przydzielony na kurs wojskowo-medyczny zorganizowany we Lwowie. Formalnie, od 15 lipca był w dyspozycji Szefa Sanitarnego DOGen. w Warszawie, jako przydzielony do rezerwy kadrowej Szpitala Ujazdowskiego. Jednak w związku z dramatyczną sytuacją na froncie polsko-rosyjskim i walkami z Armią Czerwoną na przedpolach Warszawy, 2 sierpnia został przydzielony do stacji sanitarno-transportowej uruchomionej przy dworcu kolejowym „Warszawa – Gdańska", przez który przechodziły w tym czasie główne transporty z rannymi.

24 września ppor. podlek. Stanisław Mickaniewski został przydzielony do III batalionu 202. Ochotniczego Pułku Piechoty (dowódca mjr Modest Sierant), do którego przybył 3 października. Po zakończeniu działań wojennych na froncie wschodnim, po rozformowaniu oddziałów ochotniczych, 25 listopada 1920 roku przydzielono go etatowo do batalionu zapasowego 2. Pułku Piechoty Legionów i ponownie wpisano do rezerwy kadrowej Szpitala Ujazdowskiego w Warszawie[6].

W tym czasie Stanisław Mickaniewski, już jako oficer rezerwy, z poparciem swojego dowódcy z 202. pp, złożył do Szefa Sanitarnego DOGen. w Warszawie prośbę o skierowanie go na Uniwersytet Jagielloński w Krakowie celem ukończenia studiów medycznych z jednoczesnym zobowiązaniem się do odsłużenia służby wojskowej[7]. Również dowódca batalionu z 2. pp leg. napisał w jego opinii „bardzo dobry, pilny, sumienny". W związku ze złożoną prośbą o przyjęcie do zawodowej służby wojskowej, formalnie został zatrzymany w wojsku i 27 stycznia 1921 roku rozkazem Ministra Spraw Wojskowych (MSWojsk.) oddano go do dyspozycji szefa sanitarnego Ekspozytury MSWojsk. przy dowództwie 2. Armii, która przydzieliła go do 9. Dywizji Piechoty (DP). Kilka dni później, 4 lutego rozkazem szefa sanitarnego tejże dywizji, został przydzielony na stanowisko lekarza II batalionu 34. Pułku Piechoty w Białej Podlaskiej. Ale nie był to jego ostateczny przydział, bo już od 3 marca był lekarzem w I batalionie 15. Pułku Piechoty w Dęblinie. Pełnił tę funkcję stosunkowo krótko, gdyż już 17 marca został oddelegowany na studia medyczne na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. W czasie studiów, 31 sierpnia został skierowany na praktykę w szpitalu wojskowym w Tarnowie. Po zakończeniu praktyki, z dniem 1 października został przeniesiony do Lwowa dla kontynuowania studiów na Uniwersytecie Jana Kazimierza. Studia medyczne zakończył 23 czerwca 1923 roku i uzyskał dyplom lekarza, a już 25 czerwca został przeniesiony etatowo z Batalionu Sanitarnego nr III do Batalionu Sanitarnego nr X z przydziałem na stanowisko lekarza Zbrojowni nr 5 w Przemyślu[8]. Jako wykwalifikowany lekarz wojskowy, 24 sierpnia został przemianowany na por. lek. (ze starszeństwem 1 stycznia 1921, lokata 1)[9]. Warto w tym miejscu wspomnieć, że w zamian za skierowanie na studia medyczne został zobowiązany do „odsługi", jako lekarz wojskowy, aż do 11 października 1929 roku[10].

Po ukończeniu studiów, por. lek. Stanisław Mickaniewski odbywał praktyki wojskowo-medyczne w różnych jednostkach: od 3 sierpnia był w 10. Pułku Artylerii Ciężkiej w Pikulicach. Następnie od 25 września był w 5. Pułku Strzelców Podhalańskich w Przemyślu, a od 7 grudnia w 1. Pułku Czołgów w Żurawicy. Ostatecznie 7 stycznia 1924 roku został przeniesiony etatowo ze Zbrojowni nr 5, na stanowisko ordynatora w Szpitalu Okręgowym nr X w Przemyślu[11]. Po dwuletniej służbie w tym szpitalu, 23 stycznia 1926 roku przydzielono go na stanowisko młodszego lekarza w 18. Pułku Piechoty w Skierniewicach wraz z etatowym przeniesieniem z Batalionu Sanitarnego nr X. W okresie od 4 do 28 maja zastępował lekarza pułkowego, a w okresie od 14 sierpnia do 12 września pełnił także funkcję naczelnego lekarza 10. Pułku Piechoty w Łowiczu. Od 2 listopada do 22 grudnia był przydzielony na stanowisko starszego lekarza w 37. Pułku Piechoty w Kutnie, skąd powrócił do garnizonu w Skierniewicach na stanowisko młodszego lekarza 18. pp w Skierniewicach.

W okresie od 23 maja do 28 czerwca 1927 roku był przydzielony do komisji poborowej Powiatowej Komendy Uzupełnień w Łodzi, gdzie, jako lekarz wojskowy oceniał stan zdrowia poborowych i nadawał im odpowiednie kategorie zdrowia. 24 września 1927 roku rozkazem MSWojsk. został przeniesiony z 18. pp do Korpusu Ochrony Pogranicza (KOP)[12]. W ten sposób zakończył się pierwszy okres zawodowej służby wojskowej por. lek. Stanisława Mickaniewskiego, obfitujący w bardzo częste zmiany przydziałów i przydział funkcji dodatkowych. Tak duża liczba przydziałów służbowych świadczyć może o tym, że w tym czasie oddziały Wojska Polskiego miały spory problem z wojskową kadrą medyczną (lekarzami).

Rozkazem dowódcy KOP z 4 października 1927 roku por. lek. Stanisław Mickaniewski otrzymał przydział do 24. Batalionu KOP w Sejnach (6. Brygada KOP)[13]. Prawdopodobnie w tym czasie nie zdawał sobie sprawy, że będzie to przydział na wiele kolejnych lat, a jego losy oraz jego bliskiej rodziny związą się z nierozerwalnie z Suwalszczyzną i Sejnami.

Jednostkę KOP, do której został przydzielony por. lek. Mickaniewski, utworzono w 1926 roku dla ochrony pogranicza polsko-litewskiego (od styku z Prusami Wschodnimi do rejonu ujścia rz. Igorki do Niemna). Ze względu na brak koszar w Sejnach, aż do 1935 roku, dowództwo i część pododdziałów batalionu, tj. pluton łączności, kadra kompanii szkolnej (do 1931 roku), kompania odwodowa oraz kompania ckm, rozmieszczone były w dzierżawionych budynkach prywatnych. Z konieczności dowództwo i część pododdziałów zakwaterowano w budynkach poklasztornych położonych w centrum miasteczka, natomiast tabory oraz magazyny batalionowe rozlokowane zostały w budynkach byłego folwarku przy szosie prowadzącej na Smolany. Ponadto w dwukondygnacyjnej kamienicy, gdzie mieścił się sejneński Sąd Grodzki ulokowane zostały pomieszczenia orkiestry batalionowej, posterunek żandarmerii KOP oraz sklepik batalionowej Spółdzielni Spożywców „Zgoda". Niestety takie rozmieszczenie oddziałów w wielu prywatnych budynkach, sprzyjało tzw. „wałęsaniu się wojska" po miasteczku, a żołnierze mieli prawie nieograniczone kontakty z mieszkańcami, co niestety groziło szerzeniem się wśród nich chorób zakaźnych[14].

W takich warunkach por. lek. Stanisław Mickaniewski musiał od początku zorganizować batalionową służbę zdrowia. Zgodnie z rozkazem organizacyjnym dowódcy KOP z 1924 roku, jako lekarz batalionowy podlegał bezpośrednio dowódcy batalionu i przy pomocy podoficera oraz patrolu sanitarnego (trzech żołnierzy) miał sprawować nadzór nad stanem zdrowia żołnierzy. Kierował także batalionową izbą chorych (prawdopodobnie mieściła się w budynku pałacu biskupiego), gdzie leczone były wszystkie osoby wojskowe (oficerowie i szeregowi) oraz opiekował się rodzinami wojskowymi, które także uprawnione były do wojskowej opieki zdrowotnej. Ponadto sprawował nadzór medyczny nad wychowaniem fizycznym żołnierzy, prowadził szkolenie funkcyjnych sanitarnych (sanitariusze w kompaniach i na strażnicach). W zakresie swojej działalności odpowiedzialny był także za prowadzenie księgowości materiałów sanitarnych[15].

Jako lekarz batalionowy przeprowadzał m.in. przeglądy zdrowia żołnierzy przydzielonych do służby w KOP, którzy przybywali do Sejn z innych jednostek armii[16]. Przeprowadzał także

kontrolę stanu zdrowia żołnierzy na strażnicach i w plutonach granicznych, kierując ciężej chorych do izby chorych w Sejnach (ciężko chorzy kierowani byli zazwyczaj do szpitala okręgowego nr III w Grodnie). Wielokrotnie udzielał także pomocy medycznej rannym i kontuzjowanym w przypadkach postrzeleń przez przemytników lub podczas częstych w tym czasie zajść granicznych z Litwinami. Kilkakrotnie przeprowadzał także oględziny sądowo-lekarskie żołnierzy poległych podczas służby oraz osób zastrzelonych podczas prób nielegalnego przekraczania granicy[17].

W marcu 1928 roku zarządzeniem Prezydentem RP, por. lek. Stanisław Mickaniewski został awansowany do stopnia kapitana (starszeństwo z dniem 1 I 1928 roku) w korpusie oficerów sanitarnych (grupa lekarzy). Na kolejny stopień majora korpusu oficerów sanitarnych (ze starszeństwem z 1 I 1935 roku) został mianowany zarządzeniem Prezydenta RP z 28 czerwca 1935 roku[18].

W 1937 roku w związku z podwyższeniem w Brygadzie KOP „Grodno" jednego z trzech stanowisk lekarzy batalionowych do etatu majora, ze względu na duże doświadczenie i wieloletnią służbę w formacji, powierzono je właśnie mjr dr lek. Stanisławowi Mickaniewskiemu[19]. W związku z powyższym, był on także referentem służby zdrowia dowództwa brygady, ale była to funkcja nieetatowa[20]. Funkcja ta wiązała się z dodatkowym obowiązkiem, jakim była organizacja brygadowych kursów sanitarnych, podczas których szkolono sanitariuszy dla wszystkich jednostek ze składu brygady. Podczas trzytygodniowych szkoleń pełnił on funkcję komendanta kursu oraz przewodniczącego komisji egzaminacyjnej[21].Absolwenci pełnili później funkcje sanitariuszy w kompaniach i na strażnicach.

Ponadto mjr dr lek. Stanisław Mickaniewski, jako referent służby zdrowia brygady, miał obowiązek uczestnictwa w letnich i zimowych koncentracjach[22] oraz w ćwiczeniach aplikacyjnych oficerów sztabowych Brygady KOP „Grodna". Ćwiczenia te przeprowadzano kilka razy w roku w różnych warunkach polowych i sztabowych[23]. W listopadzie 1938 roku, w związku z przygotowaniami mobilizacyjnymi, zarządzeniem MSWojsk. został przydzielony na II kurs szefów służby zdrowia wielkich jednostek wojskowych. Sześciomiesięczny kurs (od 3 XI 1938 do 30 kwietnia 1939 roku) zorganizowany został przy Wyższej Szkole Wojennej w Warszawie[24]. Szkolenie to niewątpliwie związane było z jego planowanym przydziałem mobilizacyjnym na wypadek działań wojennych. W okresie zimowym, jako oficer dowództwa batalionu, w ramach doskonalenia zawodowego zobowiązany był do opracowywania zadań wyznaczonych przez dowódcę. Przykładowo, zimą 1928/1929 roku musiał opracować temat „Polska i Litwa w historii do czasów wojny światowej"[25]. Należy wspomnieć, że w lipcu 1936 roku został wyznaczony przez gen. bryg. Jana Kruszewskiego, dowódcę KOP do składu komisji odwoławczej przy dowódcy KOP[26]. Komisja zajmowała się rozpatrywaniem spraw odwoławczych związanych z odejściem ze służby ze względów zdrowotnych podoficerów i oficerów zawodowych KOP.

Stanisław Mickaniewski, jako żołnierz zawodowy, ale także, jako mieszkaniec Sejn, brał czynny udział w życiu miejscowego garnizonu i społeczności. Był m.in. członkiem

batalionowej Spółdzielni Spożywców „Zgoda” (m.in. w 1935 roku był członkiem Rady Nadzorczej), wchodził w skład zarządu Kasyna Garnizonowego oraz brał udział w działalności Wojskowego Klubu Sportowego „Sejny”. Był także prezesem batalionowej Rady Bibliotecznej (części wojskowej) oraz był prezesem zarządu Funduszu Oszczędnościowo-Pożyczkowego dla oficerów[27].

Oprócz funkcji lekarza wojskowego, Stanisław Mickaniewski był także uprawniony do wykonywania prywatnej praktyki lekarskiej na terenie powiatu suwalskiego[28]. W latach trzydziestych był on jednym z dwóch lekarzy praktykujących w Sejnach, a w związku z tym opiekował się także ludnością cywilną. Należy wspomnieć, że służba zdrowia Korpusu Ochrony Pogranicza wspomagała miejscową Kasę Chorych m.in. w realizacji programu szczepień ludności, podnoszeniu stanu sanitarnego i higieny ludności. W latach trzydziestych Stanisław Mickaniewski był jednym z dwóch lekarzy zatrudnionych w Ambulatorium Miejskim w Sejnach[29]. Pełnił także rolę lekarza szkolnego w Prywatnym Gimnazjum i Liceum Męskim im. św. Kazimierza w Sejnach. Szkoła prowadzona była przez Kurię Biskupią Łomżyńską, a jej wieloletnim dyrektorem był ks. Stanisław Pardo, który związany był także z miejscową jednostką KOP[30]. Mjr dr Stanisław Mickaniewski, jako lekarz wojskowy, w ramach swoich obowiązków, opiekował się także junakami ze szkolnego hufca Przysposobienia Wojskowego (PW), a także terenowymi oddziałami PW, Związku Rezerwistów, „Strzelca” i drużynami harcerskimi działającymi na terenie służbowej odpowiedzialności Batalionu KOP „Sejny”. Oprócz nadzoru na stanem zdrowia, wielokrotnie wygłaszał on dla młodzieży i junaków pogadanki o higienie sanitarnej.

Warto wspomnieć, że według ustaleń Jarosława Domosławskiego, mjr dr lek. Stanisław Mickaniewski był wielkim miłośnikiem i propagatorem lotnictwa oraz pasjonował się medycyną lotniczą. Prawdopodobnie był on także jednym z inicjatorów usypania w Sejnach „kopca lotników” dla uczczenia pamięci tragicznie zmarłych por. Franciszka Żwirko i inż. Stanisława Wigury, zwycięzców światowego Challengu lotniczego[31]. Kopiec wzniesiony w 1932 roku w ogrodach klasztoru podominikańskiego, usypany został rękami sejneńskich gimnazjalistów z męskiego Gimnazjum i Liceum św. Kazimierza w Sejnach[32].

Pod koniec sierpnia 1939 roku, w związku z mobilizacją alarmową jednostek Korpusu Ochrony Pogranicza, w oparciu o Batalion KOP „Sejny” zmobilizowany został II batalion 134. pułku piechoty, który wszedł następnie w skład 33. Dywizji Piechoty rezerwowej dowodzonej przez płk dypl. Tadeusza Kalinę-Zieleniewskiego. Dowództwo tej dywizji sformowane zostało w oparciu o kadrę Brygady KOP „Grodno”, tj. szefowie służb objęli podobne stanowiska w sztabie mobilizowanej dywizji. Dlatego wydaje się, że mjr dr lek. Stanisław Mickaniewski, jako najstarszy lekarz i nieetatowy referent służby zdrowia brygady, przewidziany był na szefa służby zdrowia nowej dywizji. Niestety historycy zajmujący się zagadnieniem mobilizacji jednostek KOP i ich udziału w walkach we wrześniu 1939 roku, nie potwierdzają tego przydziału[33]. Włodzimierz Kowalski w książce poświęconej żołnierzom Batalionu KOP „Sejny” podaje jedynie, że został on skierowany do dyspozycji dowódcy Samodzielnej Grupy Operacyjnej „Narew” (gen. bryg. Czesław Młot-Fijałkowski), ale nie udało mu się ustalić dokładnego przydziału. Włodzimierz Kowalski w

swoim opracowaniu przypuszczał, że Stanisław Mickaniewski mógł dotrzeć na Litwę aż spod Lwowa, gdzie podczas wrześniowych walk dotarły oddziały 33. DP rez., a po ich rozwiązaniu przedzierał się na Suwalszczyznę[34].

Wprawdzie nie znamy jego przydziału mobilizacyjnego, to jednak wzmianka w zestawieniu obsady odtworzonego Batalionu KOP „Sejny" sporządzona przez mjr. Władysława Chudego[35] wskazuje, że „w baonie pozostał mjr dr Mickaniewski Stanisław"[36]. Wynika z tego, że nie odszedł on z II batalionem 134. pp rez., ale jako doświadczony lekarz wojskowy nadzorował pracę dwóch młodszych lekarzy zmobilizowanych i przydzielonych do batalionu: sierż. pchor. san. Antoniego Tołłoczko i plut. pchor. rez. san. Stanisława Kasiny[37]. Na tej podstawie należy uznać, że został on szefem służby zdrowia Zgrupowania ppłk. Osmoli, podczas obrony odcinka „Augustów" (Filipów, Raczki, Bakałarzewo) i walk w rejonie Sopoćkiń (biał. Sopockin), nad kanałem Augustowski i w Kaletach przy granicy polsko-litewskiej. Wraz z resztami Batalionu KOP „Sejny" musiał przekroczyć granicę 24 września około godz. 1.30 w pobliżu posterunku granicznego Koknary koło m. Budwieć. Część szeregowych i podoficerów, za przyzwoleniem dowódcy, zdecydowało się pozostać na polskim terytorium i powrót do domu[38].

Wiadomo, że po internowaniu na Litwie, mjr dr Mickaniewski przebywał w obozach internowanych żołnierzy polskich w Kołotowie (litew. Kulautuva) i Kalwarii (litew. Kalvarija)[39]. Zachowana litewska karta pocztowa wskazuje, że co najmniej do 16 listopada 1939 roku przebywał w Kołotowie, gdyż kolejna, nadana już z Kalwarii datowana jest na 24 listopada 1939 r. Pisał w niej do żony: „Najdroższa Żoneczko! jestem zdrów na Litwie w obozie internowanych. Pisałem już wiele razy, lecz odpowiedzi żadnej dotąd nie otrzymałem [...] Serdecznie was wszystkich ściskam i całuję i polecam opiece Boskiej. Stach. Są tu również Ratyński, Smereczyński, Trytko, Kłosiński i inni"[40].

Jarosław Wojciechowski, opierając się na informacjach uzyskanych od wnuka Stanisława Mickaniewskiego, podaje, że po internowaniu przez Litwinów odmówił on udania się do obozu w Olicie (litew. Alytus) i wraz z chorymi oraz rannymi żołnierzami udał się do obozu w Kalwarii[41]. Jego zamiarem było otoczenie ich należytą opieką medyczną w obozowej izbie chorych. Należy w tym miejscu dodać, że komendantem obozu dla internowanych w Kalwarii, aż do kwietnia 1940 roku był mjr Jakštas, który skonfliktowany był z osadzonymi tam polskimi oficerami[42].

Z oficjalnych źródeł wiadomo, że mjr dr Stanisław Mickaniewski zmarł nagle w obozie internowania 29 listopada 1939 roku. Włodzimierz Kowalski podaje, że przemęczony działaniami wojennymi, załamany klęską polskiej armii uległ śmiertelnej chorobie i prawdopodobnie zmarł na zawał serca[43]. Należy wspomnieć, że według niektórych krewnych, mjr dr Mickaniewski został pobity przez litewskiego strażnika obozowego, gdy stanął w obronie innego polskiego żołnierza. Ciężko pobity miał zostać zamknięty w karcerze, gdzie zmarł w wyniku odniesionych obrażeń[44]. Niestety tej wersji nie udało się potwierdzić, wiadomo jedynie, że jego żona Jadwiga, starała się poprzez Niemiecki Czerwony Krzyż (Deutsches Rotes Kreuz) ustalić okoliczności śmierci męża. W urzędowym

piśmie otrzymała jedynie informację o śmierci męża w październiku 1939 roku, którą podał w swoim zeznaniu kpt. Antoni Kwiatkowski[45], jeniec oflagu II c Woldenberg (Dobiegniew)[46]. Należy jednak w tym miejscu sięgnąć do innej zachowanej karty pocztowej napisanej przez mjr dr Stanisława Mickaniewskiego w dniu 28 listopada 1939 roku tj. w przeddzień swojej śmierci. Pisał w niej do swojego syna Andrzeja: „Kochany i drogi mój Syneczku! dziś jest dzień twoich urodzin, a pojutrze imieniny, przesyłam ci mój drogi chłopcze najlepsze życzenia i błogosławieństwo, niech cię Bozia chroni od wszystkiego złego i da ci dużo zdrowia. Dużo już razy pisałem do Was wszystkich, ale dotąd żadnej nie otrzymałem odpowiedzi. Bardzo się martwię brakiem wieści. Jestem na Litwie w obozie internowanych. Napiszcie, co się z Wami dzieje. Całuję mocno Stach”[47].

Fakt napisania listu oraz jego treść nie wskazują, aby Stanisław Mickaniewski był w tym czasie chory. Był jedynie zatroskany brakiem wieści od bliskiej rodziny, stąd można by przypuszczać, że autentyczna może być wersja o niespodziewanej śmierci w wyniku pobicia. Niestety brak innych dokumentów lub relacji innych internowanych oficerów, uniemożliwia nam ustalenie okoliczności jego śmierci[48]. Stanisław Mickaniewski został pochowany na cmentarzu rzymsko-katolickim w Kalwarii[49].

Stanisław Mickaniewski żonaty był z Jadwigą. W listopadzie 1928 roku w Szpitalu Ujazdowskim Centrum Wyszkolenia Sanitarnego w Warszawie urodziło się ich jedyne dziecko, ukochany syn Andrzej - Stanisław[50]. Mjr dr lek. Mickaniewski był odznaczony m.in. Złotym Krzyżem Zasługi, Medalem Dziesięciolecia Odzyskanej Niepodległości, Medalem Za Wojnę 1918-1921 oraz brązowym Medalem „Za Długoletnią Służbę”[51] . Nadano mu także odznakę za rany (z jedną gwiazdką) - za kontuzję odniesioną podczas walk polsko-ukraińskich w 1919 roku.

Pamięć o sejneńskim lekarzu z Batalionu KOP „Suwałki”, pomimo upływu lat nie zatarła się w społecznej pamięci. 20 października 2012 roku podczas uroczystości ponownego odsłonięcia „Kopca Lotników” w Sejnach, posadzonych zostało sześć „Dębów Pamięci” upamiętniających niektórych oficerów Batalionu KOP „Sejny”. Jeden z nich poświęcony został mjr dr lek. Stanisławowi Mickaniewskiemu. Odsłonięcia tablicy dokonali: Jarosław Domosławski w imieniu rodziny, Waldemar Bocheński prezes Stowarzyszenia Weteranów Polskich Formacji Granicznych oraz mjr SG Józef Puczyński, jako przedstawiciel Straży Granicznej, kultywującej m.in. tradycje Korpusu Ochrony Pogranicza[52]. Niech szum liści tego dębu pamięci przypomina nam i mieszkańcom Sejn o jego życiu i służbie dla ojczyzny.

Opracował: **Artur Ochał.**

[1] Obwieszczenie Ministra Spraw Wojskowych z dnia 15 lipca 1927 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy z dnia 18 lipca 1924 r. o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych Wojska Polskiego, Dz.U. Nr 68 poz. 603 z 15 VII 1927 r., www.isap.sejm.gov.pl [dostęp: 24 X 2014 r.].

[2] Centralne Archiwum Wojskowe w Warszawie-Rembertowie (dalej: CAW), Dziennik Rozkazów MSWojsk. 1928, nr 1 z 7 I 1928, poz. 6, wytyczne przeniesień oficerów..

[3] P. Skubisz, Służby Korpusu Ochrony Pogranicza w latach 1924-1939, „Biuletyn Centralnego Ośrodka Szkolenia Straży Granicznej”, Koszalin 2005 r., nr 4, s. 206-214.

[4] Naczelne Dowództwo „Wschód” utworzone zostało 4 XI 1915 r., jako tymczasowy zarząd wojskowy terenów rosyjskich zajętych przez armię niemiecką.

[5] CAW, Akta personalne, Ap. 1449+11963, Przepustka z 4 I 1919 r.

[6] Zaliczono mu 10 miesięcy i 11 dni, jako okres służby frontowej, choć w innym zestawieniu podano jedynie 3 miesiące i 25 dni. Zob. Dokument nr 163, Zestawienie imienne oficerów sztabowych KOP opracowane przez Referat Personalny Dowództwa KOP, jako dokument wewnętrzny, [w:] O Niepodległą i granice. Korpus Ochrony Pogranicza 1924-1939. Wybór dokumentów, Warszawa-Pułtusk 2001 r., s. 667-683.

[7] CAW, Akta personalne, Ap. 1449+11963, Pismo do Szefa Sanitarnego DOGen, 25 XI 1920 r.; zaświadczenie Dziekanatu Wydziału Lekarskiego UJ w Krakowie o zaliczeniu siedmiu semestrów medycyny, Kraków 19 XI 1920 r.

[8] Dziennik Personalny (dalej: Dz. Pers.) nr 49 z 20 VII 1923 r.

[9] Dz. Pers. nr 56 z 24 VIII 1923 r..

[10] Archiwum Straży Granicznej w Szczecinie (dalej: ASG), Dowództwo KOP (dalej: KOP), sygn. 541.127, Rozkaz nr 29 z 31 V 1929 r.

[11] Dz. Pers. nr 82 z 2 I 1924 r.

[12] Dz. Pers. nr 23 z 10 IX 1927 r.

[13] Pierwszym lekarzem 24. Batalionu KOP był kpt. lek. Ignacy Kwarta, który w maju 1927 r. został przeniesiony do 19. Batalionu KOP w Słobódce. Miał go zastąpić por. lek. Edward Rittler ze Słobódki, ale jego przydział zmieniono na 15. Batalion KOP w Ludwikowie. Zob. ASG, KOP, sygn. 541.40, Rozkaz nr 60 z 24 V 1927 r., Rozkaz nr 117 z 4 X 1927 r.

[14] Wg wspomnień I. Staniewicz mieszkanki Sejn, KOP zajmował domy prywatne przy ul. Suwalskiej, ponadto w domu Czarniawskich stacjonowała żandarmeria; na rogu ul. Napoleona i 29 Listopada stał duży dom drewniany z balkonem opartym na kolumnach gdzie mieściły się „koszary”. W miejscu współczesnej organistówki stał piętrowy budynek z balkonami na kolumnach zajmowany przez KOP, na dole kwaterowało wojsko na górze był sąd grodzki, na lewo od niego była piekarnia wojskowa i łaźnie. KOP zajmował również pałac biskupi, folwark, prochownia otoczona wałami mieściła się 200 m od gajówki przy Borku. Zob. W. Kowalski, U polskich stoim granic. Od Sejn na Podole. Z dziejów 24 Baonu Korpusu Ochrony Pogranicza „Sejny”, Sejny 1993-1994, s. 116-117; Wspomnienia Ireny Staniewicz, lat 80, [w:] Kroniki sejneńskie, pod red. B. Szroeder, Sejny, 2001 r., s. 69-85.

[15] Stanowisko lekarza przewidziane było dla oficera korpusu sanitarnego (grupa lekarzy), etat kpt. Personel sanitarny batalionu składał się z: podoficera (etat sierż.), patrolu sanitarnego tj. 1 st. szeregowy i 2 szeregowych. Szerzej omawia to zagadnienie: J. P. Knap, Służba zdrowia Korpusu Ochrony Pogranicza (1924-do mobilizacji 1939), „Biuletyn Centralnego Ośrodka Szkolenia Straży Granicznej” 2007 r., nr 4, s. 183-213; Dokument nr 4, Rozkaz ministra spraw wojskowych gen. dyw. Władysława Sikorskiego w sprawie organizacji KOP, 17 IX 1924 r., [w:] O Niepodległą.., dz. cyt., s. 21-41

[16] Batalion KOP „Sejny” uzupełniany był głównie przez 28. pp z Łodzi. Zob. Dokument nr 67, Pismo dowódcy KOP gen. bryg. Jana Kruszewskiego do szefa Departamentu Ogólnego MSWojsk. w sprawie wymiany jesiennej szeregowych KOP, [w:] O Niepodległą.., dz. cyt., s. 315-320.

[17] Przykładowo, 5 IV 1935 r. udzielał pomocy rannemu żołnierzowi ze Strażnicy KOP „Borysówka”. Zob. ASG, Batalion KOP „Sejny”, sygn. 502.3, Rozkaz nr 79 z 5 IV 1935 r.

[18] Dz. Pers. nr 6 z 19 III 1928 r.; Dz. Pers. nr 9 z 28 VI 1935 r.; Lista starszeństwa oficerów zawodowych

korpusu sanitarnego, Warszawa, czerwiec 1934 r., s. 30; ASG, KOP, sygn. 541.490, Wykaz oficerów służby zdrowia pełniących służbę w KOP od 1924 roku, Warszawa 1936 r.

[19] Zmiana ta nastąpiła w lutym 1937 r. w ramach II fazy reorganizacji „R-3". Zgodnie z zarządzeniem w ramach brygady mógł być przesunięty etat lekarza baonu w stopniu majora do tego baonu, którego warunki służby zdrowia wymagało lekarza o większym doświadczeniu. Zob. Dokument nr 95, Zarządzenie dowódcy KOP gen. bryg. J. Kruszewskiego w sprawie zmian w organizacji KOP, Warszawa 23 II 1937 r., [w:] O Niepodległą.., dz. cyt., s. 389-405.

[20] ASG, KOP, sygn. 541.533, Instrukcja o obowiązkach i uprawnieniach dowódcy brygady KOP, l.dz. 1111/tj.Og.Org./37, Warszawa 1937 r.

[21] Pierwszy 3-tygodniowy kurs został zorganizowany 18 I 1937 r. Na szkolenie przydzielono żołnierzy z Batalionów KOP: „Sejny" (18), „Orany" (24), „Suwałki" (9), Szwadronu KOP „Olkieniki" (3) oraz z Kompanii Saperów KOP „Grodno" (2). Wszyscy zostali zakwaterowani w sali orkiestry. Dowódcą plutonu szkolnego i kierownikiem kursy wyznaczony został sierż. Jan Żywek. 6 II 1937 r. w komisji egzaminacyjnej zasiedli m.in. mjr Jan Wójcik, dowódca batalionu, kpt. Czesław Jamka oraz Eugeniusz Prade – instruktor oświaty i propagandy batalionu. Kurs z wynikiem bdb ukończyło 18 żołnierzy, w tym aż 9 z Sejn. Nie ukończyło 4. W innym kursie zorganizowanym w 1938 r. uczestniczyło 55 żołnierzy (w tym 17 z Sejn). Zob. ASG, Batalion KOP „Sejny", sygn. 502.5, Rozkaz nr 11 z 12 I 1937 r., rozkaz nr 15 z 20 I 1937 r., rozkaz nr 27 z 4 II 1937 r., rozkaz nr 30 z 8 II 1937 r.; tamże, sygn. 502.6, Rozkaz nr 10 z 17 I 1938 r.

[22] Przykładowo, podczas koncentracji letniej w 1936 r. został wyznaczony na lekarza zgrupowania Brygady KOP „Grodno". Zob. CAW, Generalny Inspektorat Sił Zbrojnych (dalej: GISZ), sygn. I.302.4.1344, Zarządzenia organizacyjne i ogólne, gen. bryg. J. Kruszewski, Warszawa 5 VI 1936 r.

[23] Przykładowo, ćwiczenia takie miały miejsce w dniach 23-27 II 1938 r. w Grodnie. Jednym z ćwiczeń było zagadnienie „zaopatrzenie i ewakuacja baonu granicznego w działaniach odwrotowych" m.in. organizacja pomocy dla rannych, środki i kierunki ewakuacji, wystarczalność obecnego wyposażenia i personelu sanitarnego, wykorzystanie lokalnych, cywilnych urządzeń i personelu. Zob. ASG, Batalion KOP „Sejny", sygn. Rozkaz nr 37 z 22 II 1938 r.; CAW, GISZ, sygn. I.302.4.247, Zagadnienie do przestudiowania w związku z zarządzonymi rozkazem dowództwa KOP ldz. 1291/Tjn./oper. specjalnymi ćwiczeniami aplikacyjnymi w baonach granicznych KOP, Warszawa 19 I 1933 r.; tamże, sygn. I.302.4.253, Wytyczne wyszkolenia – przedstawienie na półrocze zimowe 1936/1937 i letnie 1937, Grodno 15 VI 1936 r.

[24] Na podstawie zarządzenia MSWojsk. z 10 VIII 1938 r. Powrócił do Sejn 2 V 1939 r. W okresie tym zastępował go miejscowy lekarz dr Bronisław Moroz. Zob. ASG, Batalion KOP „Sejny", sygn. 502.6, Rozkaz nr 190 z 3 XI 1938 r.; tamże, sygn. 502.7, Rozkaz nr 56 z 4 V 1939 r.

[25] ASG, Batalion KOP „Sejny", sygn. 502.1c, Rozkaz tajny nr 9 z 4 XII 1928 r.

[26] ASG, KOP, sygn. 541.458, Rozkaz nr 30 z 15 VII 1936 r.

[27] W 1939 r. był on m.in. prezesem kasyna garnizonowego. Zob. ASG, Batalion KOP „Sejny", sygn. 502.3, Rozkaz 54 z 6 III 1935 r.; tamże, sygn. 502.5, Rozkaz nr 47 z 27 II 1937 r.; tamże, sygn. 502.6, Rozkaz nr 185 z 25 X 1938 r., rozkaz nr 188 z 29 X 1938 r.; tamże, sygn. 502.6, Rozkaz nr 22 z 18 II 1939 r.

[28] Archiwum Państwowe w Suwałkach, sygn. 31.213, Wykazy lekarzy wg stanów na 31 XII 1934 r. i 30 VI 1935 r., Suwałki.

[29] W ambulatorium oprócz St. Mickaniewskiego pracował także dr W. Kiersnowski (od 1926 r. na emeryturze), felczerzy W. Hołub, Kurycki i Misiukanis oraz akuszerka M. Christowska. Zob. T. Rugienis-Witkowska, Sejneńska służba zdrowia. W 40 lecie szpitala im dr Edwarda Rittlera, Sejny 2004 r., s. 9.

[30] W. Dworski, Kalendarz sybiracki, oprac. Adam Cz. Dobroński, „Kurier Poranny. Białystok" 20 X 2012 r.,

http://www.poranny.pl [dostęp: 19 VIII 2014 r.].

[31] Jarosław Domosławski, list do autora, 25 I 2014 r.

[32] Na kopcu osadzono tablicę: „Zwycięskim bohaterom lotnictwa polskiego i świata, inż. St. Wigurze i por. Fr. Żwirce uczniowie gimn. 20 IX 1932 w Sejnach". Polska załoga zwyciężyła w Challengu lotniczym w sierpniu 1932 r. Obaj zginęli 11 IX 1932 r. w katastrofie lotniczej koło Cieszyna. W 80 rocznicę usypania, kopiec w Sejnach został rewitalizowany i ponownie odsłonięty 20 X 2012 r. Na kopcu osadzono także odnalezioną tablicę pamiątkową ku czci pilotów. Zob. Sejneński kopiec lotników odnowiony, www.um.sejny.pl [dostęp: 4 X 2014 r.].

[33] J. Prochwicz w obsadzie personalnej 33. DP rez. nie podaje szefa dywizyjnej służby zdrowia, choć podaje w obsadzie m.in. 35. DPanc. rez. Podobnie P. Dymek w swoim opracowaniu dotyczącym SGO „Narew" nie podaje stanowiska szefa służby sanitarnej. Zob. J. Prochwicz, Formacje Korpusu Ochrony Pogranicza w 1939 roku, Warszawa 2003 r., s. 360, 365. P. Dymek, Samodzielna Grupa Operacyjna „Narew" 1939 w polskiej historiografii wojskowej, Poznań 1999 r., s. 87.

[34] W. Kowalski, przypuszczał, że mógł zostać starszym lekarzem pułku piechoty lub szefem służby zdrowia którejś z rezerwowych dywizji piechoty. Za nim przydział do SGO „Narew" podaje M. Jabłonowski. Wg P. Dymka, służbą zdrowia SGO „Narew" kierował ppłk dr Zenon Szczepanowicz. Plan mobilizacji przewidywał, utworzenie szpitali polowych nr 361 i 362, dwie samodzielne sekcje szpitali polowych nr 31 i 32 oraz wysunięty szpital ewakuacyjny nr 91. Szpitale te nie zostały jednak w pełni zmobilizowane. Pod koniec sierpnia 1939 r. w rejonie SGO „Narew" znajdowały się m.in. Szpital Okręgowy nr 3 w Grodnie – komendant dr D. Krechowicz, kadra zapasowa Szpitala nr 3 w Sokółce – ppłk dr P. Garczyński. Zob. W. Kowalski, Hej tam na granicy, od Sejn na Podole... Z dziejów 24 Baonu Korpusu Ochrony Pogranicza „Sejny", Sejny 1995 r., s. 113; M. Jabłonowski, Formacja specjalna. Korpus Ochrony Pogranicza 1924-1939, Warszawa 2002/2003 r., s. 185; P. Dymek, Samodzielna Grupa Operacyjna „Narew" 1939 w polskiej historiografii wojskowej, Poznań 1999 r., s. 23, 26.

[35] Chudy Władysław (1906-1995) od 1932 r. oficer w 72. pp. W latach 1937-1939 pełnił służbę w Batalionie KOP „Sejny". Zmobilizowany do 134. pp rez. Ciężko ranny 9 IX 1939 r. w bitwie pod Brańszczykiem, trafił do niewoli radzieckiej. Po zwolnieniu w 1941 r. przydzielony został do Armii Polskiej w ZSRR. Brał udział w walkach 2. Korpusu Polskiego we Włoszech. Po wojnie pozostał na emigracji. Zob. W. Zawadzki, Chudy Władysław s. Andrzeja, Przedborski Słownik Biograficzny, www.psbprzedborz.pl [dostęp: 14 X 2014 r.].

[36] Instytut Polski i Muzeum im gen. W. Sikorskiego w Londynie (dalej: IPiMS), sygn. B.I.96/B, Zestawienie Batalionu KOP „Sejny" odtworzonego po mobilizacji II/134 pp (33 Dyw.Piech.)", opracowane przez W. Chudy, b. oficer baonu „Sejny", brak daty.

[37] Kasina Stanisław (1913- ?) ppor. lek. rez. zmobilizowany 24 VIII 1939 r., jako drugi lekarz batalionu KOP w Sejnach. Brał udział m.in. w opatrywaniu rannych w walkach w rejonie Bakałarzewa i w rejonie Sopoćkin. Od 24 IX 1939 r. internowany na terenie Litwy. Od 1940 r. w obozach NKWD w Kozielsku, Ponoj (od 6 VI 1941 r.) i Suzdalu (od 27 VII 1941 r.), następnie od 4 IX 1941 r. w AP w ZSRR. Brał udział w walkach 2. Korpusu Polskiego we Włoszech. W swojej relacji z 22 VII 1942 r. St. Kasina nie wymienia mjr Mickaniewskiego, mimo, że podaje dokładną obsadę kadry Batalionu KOP „Sejny". Zob. IPiMS, sygn.B.I.96/B, Relacja ppor. rez. St. Kasiny; Indeks represjonowanych IPN, www.ipn.gov.pl [dostęp: 23 X 2014 r.].

[38] J. Prochwicz, Formacje.., dz. cyt., s. 220, 235; W. Kowalski, Boje oddziałów Korpusu Ochrony Pogranicza w kampanii wrześniowej 1939 roku na obszarze województwa białostockiego, [w:] SGO „Narew" i GO „Grodno" w wojnie obronnej 1939 r. Materiały konferencji naukowej zorganizowanej w 65 rocznicę wybuchu II wojny światowej, Białystok – Przasnysz 2004 r., s. 64-74.

[39] W Kołotowie ulokowany został obóz nr 4, którego komendantem był V. Brazulis. Z czasem obóz przeznaczony został dla internowanych polskich policjantów. Został zlikwidowany w okresie 16 III – 9 VI 1940 r. Zob. W. K. Roman, Internowanie żołnierzy polskich na Litwie, wrzesień 1939 – lipiec 1940, „Przegląd Wojskowo- Historyczny" nr 2, 2002 r., s. 49-66; taże, Internowanie żołnierzy KOP na Litwie i Łotwie w 1939 roku, [w:] Korpus Ochrony Pogranicza. Materiały z konferencji naukowej w 80-rocznicę powstania Korpusu Ochrony Pogranicza, Kętrzyn 2005 r., s. 235-250.

[40] Karta pocztowa z 16 XI 1939 r. Kulantuva, datownik: Kaunas 18 XI 1939 r., wysłana na adres: Tadeusz Rakowski Plac 3 Krzyży 8 m 17 Warszawa – Warschau; Karta pocztowa z 24 XI 1939 r. Kalvarija; datownik Kalvarija 25 XI 1939 r. wysłana na adres: Jadwiga Mickaniewska Plac 3 Krzyży 8 m 17 Warschau via Kőnigsberg Deutschland. Wymienieni w liście to oficerowie z Batalionu KOP „Sejny": kpt. Eugeniusz Ratyński (kwatermistrz), kpt. Józef Trytko (płatnik), por. Józef Smereczyński i kpt. Antoni Kwiatkowski. Kopie kart w zbiorach autora.

[41] J. Wojciechowski, podaje, że S. Mickaniewski „nie chciał przebywać w obozie internowanych z oficerami w Olicie (Alytus, RL), ale udał się razem z chorymi i rannymi szeregowymi żołnierzami do obozu internowania do Kalwarii". Należy jednak dodać, że obóz nr 1 w Kalwarii (20 X 1939 r. przeniesiony z Kurszan) był obozem przeznaczonym dla oficerów. Natomiast obóz nr 6 w Olicie, od 1 XI 1939 r. przeznaczony był dla uchodźców cywilnych. Przejściowo oficerem starszym obozu w Olicie był ppłk Michał Osmola, ostatni dowódca Batalionu KOP „Sejny". J. Knap za słownikiem J. B. Glińskiego podaje niewłaściwie, że mjr Mickaniewski przebywał w obozie w Kubantowie pod Kownem. Zob. J. Wojciechowski, Formacje graniczne na Sejneńszczyźnie, Sejny 2014 r., s. 78-80; W.K. Roman, Internowanie.., dz. cyt., s. 55, 57; J. Knap, Służba zdrowia.., dz. cyt., s. 186.

[42] Ze względu na konflikt mjr Jakštas musiał 28 IV 1940 r. przekazać obowiązki komendanta mjr Vaciusowi Miecevičiusowi. Zob. W. K. Roman, Internowanie.., dz. cyt., s. 55.

[43] O Niepodległą.., dz. cyt., s. 733; T. Kryska-Karski, Straty korpusu oficerskiego 1945-1945, Londyn 1996 r.; Księga pochowanych żołnierzy polskich poległych w II wojnie światowej. Polscy jeńcy wojenni i internowani, Pruszków 1996 r., s. 240 [jako zmarły w październiku 1939 r. i pochowany na Litwie]; Wykaz poległych i zmarłych żołnierzy Polskich Sił Zbrojnych na obczyźnie w latach 1939-1946, Londyn 1952 r., s. 355 [Mickaniewski vel Michaniewski Stanisław mjr dr lek.]; W. Kowalski, Hej tam na granicy.., dz. cyt., s. 76, 98, 99, 102

[44] Informacja uzyskana od Jarosława Domosławskiego w 2002 r.

[45] A. Kwiatkowski (1902 r.) kpt. piech. od 1936 r. służył w KOP. Był dowódcą 3. Kompanii Granicznej „Kalety" w Batalionie KOP „Sejny". 24 IX 1939 r. wraz z resztkami batalionu przeszedł na Litwę, gdzie został internowany. Prawdopodobnie na podstawie umowy niemiecko-litewskiej został przekazany do Niemcom i osadzony w oflagu. Zob. O Niepodległą.., dz. cyt., s. 729.

[46] Pismo Prezydium Deutsches Rotes Kreuz, nr S-O/PO/IV, Berlin 12 I 1940 r. Dokument w zbiorach autora.

[47] Karta pocztowa z Kalvarija 28 XI 1939, datownik 28 XI 1939, adresowany na: Andrzej Mickaniewski, Plac 3 Krzyży 8 m 17 Warschau. Obok znaczka ołówkiem zapisana data 9 XI 1939 r., co może wskazywać, że w tym dniu dotarła do Warszawy. Kopia karty w zbiorach autora.

[48] Autor przeprowadził m.in. kwerendę relacji znajdujących się w zbiorach Instytutu Polskiego i Muzeum Sikorskiego w Londynie oraz w Instytucie Pamięci Narodowej. Warto także zadać sobie pytanie, dlaczego akta personalne mjr S. Mickaniewskiego znajdujące się w Centralnym Archiwum Wojskowym w Rembertowie były przeglądane przez oficerów Głównego Zarządu Informacji MON w październiku 1948 r.? Świadczy o tym adnotacja zachowana w aktach. Czy miało to tylko związek z dochodzeniem praw do świadczeń emerytalnych przez jego żonę.

[49] Metryka śmierci wydana na podstawie rejestru osobistego, akt nr 218 z 1939 r., ks. S. Račkauskas, Parafia rzymsko-katolicka w Kalwarii, Biskupstwo Wołkowyskie. Dokument w j. litewskim i odręczne tłumaczenie w zbiorach autora.

[50] Po wojnie rodzina Mickaniewski zamieszkała w Suwałkach. Andrzej Mickaniewski został architektem, pracował m.in. w Spółdzielni Projektowania i Usług Inwestycyjnych „Inwestprojekt", Dziełem tego studium jest m.in. osiedle „Centrum" przy ul. Korczaka w Suwałkach z pasażem Grande-Synthe. Był m.in. Głównym Architektem Województwa Suwalskiego. Jego syn ma na imię Stanisław. Zob. ASG, Batalion KOP „Sejny", sygn. 502.4, Dodatek do rozkazu nr 65 z 18 III 1936 r.; Suwałki, miasto nad Czarną Hańczą, praca zb. pod red. J. Kopciała, Suwałki 2005 r., s. 814; Dziennik Urzędowy Województwa Suwalskiego nr 5 z 16 III 1987 r., Podlaska Biblioteka Cyfrowa, www.pbc.biaman.pl [dostęp: 11 X 2014 r.].

[51] ASG, KOP, sygn. 541.377, Wykazy zmian stanu oficerów 24. Batalionu KOP 1928-1934.

[52] J. Wojciechowski, Formacje.., dz. cyt., s. 160.

Pokaż opis pliku

Pokaż opis pliku

Pokaż opis pliku

Pokaż opis pliku

Pokaż opis pliku

Pokaż opis pliku

Pokaż opis pliku

Pokaż opis pliku

Pokaż opis pliku

Pokaż opis pliku

Pokaż opis pliku

Pokaż opis pliku

Pokaż opis pliku

Pokaż opis pliku

Pokaż opis pliku